

Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

VWS OMGEVINGSANALYSE COVID-19

Analyseperiode 12:00 uur d.d. 18 januari – 12:00 uur d.d. 19 januari

5.1.2e Directie Communicatie. Vragen? Mail naar 5.1.2e @minvws.nl

Wie is getroffen? (1 ^e ring)	Wie is betrokken? (2 ^e ring)	Wie voelt zich betrokken? (3 ^e ring)
- Nederlanders overleden aan COVID-19 (Jonge) Nederlanders met mentale klachten	- Familie, vrienden, omwonenden van getroffen Nederlanders - LHV	- Algemeen publiek - Politici

Samenvatting

- Media volgen het besluitvormingsproces rond de avondklok op de voet en zetten uiteen welke andere maatregelen overwogen worden. Al komen alternatieven voor een avondklok ook met allerlei mitsen en maren en zijn ze bovendien zeer gering (een 'lege gereedschapskist' meent FD). De avondklok wordt geduid als 'de eerste beproeving van dit demissionaire kabinet' en de vraag rijst wat te doen met het sentiment in de Tweede Kamer. Het sentiment in de samenleving over verregaande maatregelen wordt gepeild. Uit een peiling in opdracht van EditieNL blijkt dat 81% zich zegt te houden aan een visiteverbod als die er komt. En 92% zegt thuis te blijven indien een avondklok wordt ingevoerd. In Telegraaf's 'Stelling van de dag' is 61% van de 28.856 deelnemers het niet eens met de stelling dat de avondklok 'te ver gaat'. 37% is het daar wel mee eens. 52% denkt dat het kan voorkomen dat ziekenhuizen 'straks overspoeld' worden.
- Los van wat het draagvlak in de Kamer of samenleving zou zijn, blijven experts pleiten voor aanvullende maatregelen. Volgens Ernst Kuipers is Nederland namelijk 'in een race tegen de klok' tegen de Britse variant terechtgekomen. Britse situaties moeten worden voorkomen en een avondklok kan hieraan bijdragen. "You ain't seen nothing yet", zo citeert Kuipers een Britse collega om de ernst van de mogelijke situatie in Nederland aan te tonen.
- Sportkoepel NOC*NSF vreest dat de invoering van een vroege avondklok met name voor recreatiesporters vervelende gevolgen kan hebben. "...Bij de invoering van een avondklok zal het sportaanbod in Nederland bijna volledig stilvallen, voor alle doelgroepen in de samenleving." De sportkoepel is bang dat zo de volksgezondheid in het gedrang komt.
- Media melden dat huisartsen 'alsnog' in januari worden ingeënt, vanwege de opkomst van de Britse coronavariant. NOS schrijft daarbij dat minister De Jonge 'alsnog is omgegaan'. Toch is het overall beeld dat de wijziging komt door de Britse variant en minder door de eerdere druk van de LHV. Voorzitter Ella Kalsbeek is tevreden: "Heel goed nieuws dat de vaccinatie van huisartsen nog deze week start. Dat is belangrijk voor de hele zorg en voor al hun patiënten."
- Uit een Israëlische studie blijkt dat het Pfizer-vaccin voorkomt dat je anderen kunt besmetten. Deelnemers aan het onderzoek ontwikkelden tot 20 keer meer antilichamen binnen een week na het zetten van de tweede prik.
- Jongeren die gisteren op VWS de noodklok luidden over de problemen in de ggz, stellen dat sinds de tweede golf veel meer jongeren voor psychische hulp bij instanties aankloppen. Activist Charlotte Bouwman zegt dat het met de ggz en de mentale gezondheid van alle Nederlanders 'helemaal niet goed gaat'.

Karakterisering

-

SISOS (Slachtoffers – Identiteiten – Schade – Oorzaken – Scenario's)

Slachtoffers

- De Dienst Justitiële Inrichtingen laat weten dat ruim een kwart van de gedetineerden in de gevangenis in Ter Apel is besmet.

Informatiebehoefte

Welke informatie vragen leven er bij getroffen?

- Journalisten blijven de vraag stellen waarom er zoveel vaccins 'in de vriezer' liggen?

Hoe wordt het incident omschreven (welke facts en figures worden benoemd)?

- In de eerste week van het grootschalige onderzoek naar het coronavirus in **Lansingerland** zijn ruim 20.000 mensen getest. Dat is een derde van het aantal inwoners. Voor komende week staan 15.000 afspraken ingepland.
- Uit een rondgang van BNR langs **verschillende economen** blijkt dat het instellen van een avondklok vanaf 20:00 uur minimale gevolgen heeft voor de economie.
- Het lijkt mee te vallen met de vertraagde leveringen van **BioNTech/Pfizer**-vaccins aan Nederland. Volgens de farmaceut wordt er alleen deze week minder geleverd. Het gaat dan om ongeveer 92.000 doses in plaats van 150 tot 200.000 doses. Vanaf volgende week wordt het normale leveringsschema hervat.
- Uit voorlopige cijfers van de **Nederlandse Transplantatie Stichting (NTS)** blijkt dat door de pandemie vorig jaar een kwart minder nier- en levertransplantaties is uitgevoerd dan in 2019. Volgens de NTS komt deze daling doordat het programma met levende donoren tijdens de eerste golf tijdelijk helemaal was stopgezet. Daarbij waren er afgelopen jaar minder niertransplantaties doordat veel niet-acute zorg was uitgesteld. Het aantal transplantaties met organen van overleden donoren daalde vorig jaar met 4% tot 733. De grootste groep wachtenden zijn nierpatiënten.
- Steeds meer ziekenhuizen laten coronapatiënten vervroegd met ontslag gaan, zodat er weer plek ontstaat om nieuwe patiënten op te vangen. Het **Albert Schweitzer ziekenhuis in Dordrecht** gaat nog een stapje verder. Coronapatiënten

op de spoedeisende hulp die aan de voorwaarden voldoen, hoeven niet eens meer te worden opgenomen. Zij mogen direct thuis aan de zuurstof. Het ziekenhuis is twee maanden geleden begonnen met thuismonitoring van coronapatiënten. Opgenomen patiënten die nog extra zuurstof nodig hebben, maar verder stabiel zijn, kunnen naar huis. Hun gezondheid wordt op afstand via een app in de gaten gehouden. Op dit moment zitten zo'n twintig coronapatiënten thuis aan de zuurstof.

- Medici in het **Duitse skioord Garmisch-Partenkirchen** hebben een nog onbekende mutatie van het coronavirus ontdekt. Er zouden nu al 35 mensen met die nieuwe variant zijn besmet. De nieuwe mutatie kwam vorige week aan het licht bij het uitvoeren van coronatests in een ziekenhuis in Garmisch Partenkirchen.
- De **ziekenhuizen in Portugal** bezwijken haast onder de druk van de enorme toename patiënten in de afgelopen weken. Op sommige plekken moeten artsen kiezen wie er wel, en wie er niet wordt beademd.
- **Belgische viroloog Marc Van Ranst** denkt dat de Britse coronavariant al in 'heel België' is doorgedrongen.
- De Duitse bondskanselier **Angela Merkel** wil de lockdown verlengen tot 15 februari. Ook stuurt de regering volgens een uitgelekt conceptvoorstel aan op het verplichte gebruik van extra beschermende mondneusmaskers in het OV en winkels. Ook wordt bekend dat de Duitse regering meer gratis medische mondmaskers ter beschikking gaat stellen. De regering stuurt in de komende dagen vouchers naar mensen boven de zestig jaar en chronisch zieken, die dan twaalf maskers van het type FFP2 kunnen afhalen bij een apotheek.
- **België** heeft voor het eerst het coronavaccin van Moderna toegediend bij personeel van een Antwerps ziekenhuis.
- In **Londen** zal voor het einde van de maand ook 's nachts gevaccineerd gaan worden.
- De **Franse minister van Volksgezondheid Olivier Véran** zegt op koers te liggen om deze maand 1 miljoen mensen te vaccineren. Ook zei Véran dat er genoeg doses zijn vrijgesteld om voor eind februari 2,4 miljoen Fransen in te enten.
- **WHO-topman Tedros Adhanom Ghebreyesus** zegt dat in sommige arme landen 'nauwelijks' gevaccineerd wordt, omdat 'beloftes en internationale afspraken' niet worden nagekomen. Hij waarschuwt voor de gevolgen: "Ik moet bot zijn: de wereld staat aan de vooravond van een catastrofale morele mislukking."
- De **Japanse regering** voelt er niets voor de Olympische Spelen alleen open te stellen voor personen die gevaccineerd zijn. "Wij overwegen grootscheepse maatregelen om veilige en beschermde Spelen te organiseren, zonder dat vaccinaties een voorwaarde worden", zegt regeringswoordvoerder Katsunobu Kato. **IOC-voorzitter Thomas Bach** heeft een vaccinatieplicht voor atleten al enkele keren uitgesloten.

Onderzoek

- Wetenschappers zijn 'verbaasd' over de hevigheid van een tweede golf in de Braziliaanse stad **Manaus**. Hoeveel driekwart van de bewoners tijdens een eerdere golf besmet raakte, overspoelt een golf van besmettingen de stad. Dat roept vragen op over groepsimmunitet, die in theorie zou moeten ontstaan wanneer 70% van de mensen immuun is.
- Uit een **Israëlische studie** blijkt dat het Pfizer-vaccin voorkomt dat je anderen kunt besmetten. De deelnemers aan het onderzoek ontwikkelden tot 20 keer meer antilichamen binnen een week nadat ze de tweede dosis van het vaccin hadden gekregen. Uit een eerste studie onder 102 medewerkers van het Sheba Medical Center, het grootste ziekenhuis van het land. 100 van hen blijken meer antilichamen ontwikkeld te hebben dan patiënten die hersteld waren van het coronavirus. Bij twee deelnemers aan het onderzoek was de hoeveelheid antilichamen laag. Bij één van hen was dat verklaarbaar: de persoon heeft te kampen met een aangetast immuunsysteem. Waarom dat bij de tweede persoon zo was, wordt nog nader onderzocht.

Wat zien, ruiken, voelen, horen, proeven mensen (zintuiglijke waarnemingen)?

- Sinds het begin van de coronacrisis belanden ook steeds meer kinderen op de intensive care na een zelfmoordpoging, zo meldt **kinderarts en OMT-lid Károly Illy**.
- Veel sfeerverslagen en foto's van de eerste vaccins in de verpleeghuizen. Vooral **Tini van 101 jaar** komt in beeld. Tini vertelde dat ze de prik wel eventjes voelde, maar dat het met de pijn wel meeviel. "Het is geen bevalling", zei ze met het nodige gevoel voor humor. Ze was wel erg blij met het vaccin. "Ik heb een leeftijd waar ik heel blij mee ben. En als de tweede prik ook goed gaat, dan hoop ik nog 102 te worden. Maar daar heb ik vertrouwen in."
- Ook de eerste prik in een zorginstelling voor mensen met een beperking zorgt voor veel sfeerbeelden en foto's. Vooral de foto waar 's **Heerenloo-bewoner Fred** minister De Jonge een knuffel geeft, komt voorbij in de kranten, liveblogs en op social media. Medewerkers in de gehandicaptenzorg geven aan dat de foto 'perfect' aangeeft dat er in de gehandicaptenzorg niet op 1,5-meter gewerkt kan worden. Ook de verhalen over de eerste prik in gehandicapteninstelling Ipse de Brugge zijn vooral 'feel good'. De Telegraaf schrijft over **Jasper en Frank** die, 'nog net niet naar de prik toe rende'. "Het deed geen pijn en ik wil nu naar de groep. Aan de bewoners vertellen dat ik de prik heb gehad", zegt bewoner Jasper.
- **Lies Zuidema, bestuurder van stichting Brentano**, zegt dat de ziekteverschijnselen bij de Britse coronavariant 'milder' zijn dan de ziekteverschijnselen bij mensen die in het voorjaar besmet raakten met het virus. "We zien dat de bewoners minder ziek zijn. Ze hebben minder hoge koorts en zijn minder benauwd. Ook het hoesten is minder erg."

Welke geruchten worden genoemd?

- In AD valt te lezen dat ingewijden uitgaan van een persconferentie morgen waarin nieuwe maatregelen worden aangekondigd.

- NRC schrijft dat bronnen zeggen dat echte – even zware – alternatieven voor een avondklok bijvoorbeeld een totaalverbod op bezoek thuis zijn.

Waarneembaar gedrag (schadebeperking)

- -

Betekenisgeving

Welke oproepen en waarschuwingen worden gedaan?

- Jongeren die gisteren op VWS de noodklok luidden over de problemen in de ggz, stellen dat sinds de tweede golf veel meer jongeren voor psychische hulp bij instanties aankloppen. Activist **Charlotte Bouwman** zegt dat het met de ggz en de mentale gezondheid van alle Nederlanders 'helemaal niet goed gaat'. "Als je verwacht dat 20 procent van de bevolking vanwege de coronacrisis extra ggz nodig gaat hebben, dan kan de zorg dat echt niet aan." Volgens de jongeren zijn de wachtlijsten om specialistische hulp te krijgen nog steeds erg lang en maakt de overheid er niet genoeg werk van. "Wij vinden dat het ministerie de mentale crisis net zo serieus moet nemen als de coronacrisis. Er zit niet eens een psychiater of psycholoog in het OMT." Volgens Bouwman is wat er tot nu toe wordt gedaan nog niet voldoende. "Suus, een van de andere jongeren hier, stond vorig jaar met mij in de wachtrij. Zij krijgt nu te horen dat ze nóg een jaar moet wachten." **GroenLinks-Kamerlid Lisa Westerveld** maakt zich er hard voor dat de demissionaire regering zich nog volop inzet voor de ggz. "De problemen in de ggz zijn alleen maar groter geworden. Er had al veel eerder prioriteit gemaakt worden en die is er niet als het gaat om mentale gezondheid. Er is veel meer specialistische zorg nodig."
- De **beroepsvereniging van chiropractoren in Nederland (NCA)** doet een dringend beroep op ministers De Jonge en Van Ark om patiënten met ernstige pijnklachten weer snel te laten behandelen. De urgentie is hoog, stelt de beroepsgroep, omdat door pijnklachten veel mensen niet meer kunnen werken of functioneren. De chiropractoren vinden het 'medisch en ethisch onverantwoord' om behandeling van deze mensen nog langer uit te stellen. Bovendien zeggen ze dat ze een zorgfunctie hebben en niet vallen in de categorie "nagelstylistes en kappers". **Belangenvereniging Patiënten Chiropractie (BPC)** is een petitie gestart die al meer dan 16.000 keer is ondertekend. Zij roept in een brief alle leden van de vaste Kamercommissie voor VWS dringend op een motie van CDA en D66 te steunen en daarmee noodzakelijke behandelingen weer mogelijk te maken.
- Het **Koninklijk Nederlands Genootschap voor Fysiotherapie (KNGF)** wil dat het makkelijker wordt voor post-covidpatiënten om de 50 sessies die worden vergoed in het basispakket, over een langere periode dan een halfjaar uit te spreiden. Nu kan dat niet bij klachten als een gebrek aan conditie, spierpijn en vermoeidheid. Maar alleen met specifieke langetermijnschade zoals een longafwijking, en een verwijzing door een medisch specialist. Leden klaagden erover bij de beroepsvereniging. "Het verkrijgen van zo'n verwijzing kost tijd. Daarbij komt: probeer nu maar eens een afspraak te maken. Medisch specialisten zijn juist nu heel druk met andere zaken", zegt KNGF-woordvoerder Pieter Vonk. "De ernstige klachten van ex-coronapatiënten - ademhalingsproblemen, verlies van spiermassa en verlies van het vertrouwen in hun eigen lichaam - moeten langdurig behandeld worden. Dus kun je niet tijdelijk stoppen met de behandeling, omdat er een verwijzing van een specialist nodig is." Daarom pleit de beroepsorganisatie bij het Zorginstituut Nederland voor een soepeler beleid.
- Verschillende **onderwijsbonden** roepen het RIVM dringend op om bij te houden hoeveel onderwijsmedewerkers in het ziekenhuis belanden met corona. "Er is heel veel emotie in dit debat, dat is heel logisch en menselijk, maar als er meer feiten worden gepubliceerd, kan dat helpen om met die emoties om te gaan. Met meer feitenkennis kan gericht gehandeld worden", aldus een woordvoerder.
- **EU-voorzitter Charles Michel** roept op tot een 'versnelling' van het vaccineren van burgers. Hij roept de regeringen ook op te blijven testen en besmettingshaarden op te sporen, en onderwijl de grenzen open te houden.

Welke emoties, waardeoordelen, kwalificaties, kritiek, steun worden gegeven?

Extra maatregelen vanwege zorgen om Britse coronavariant

- Uit een **peiling van DVJ Insights** in opdracht van EditieNL blijkt dat 81% zegt zich te houden aan een visiteverbod als die er komt. Zij zullen dan thuis geen mensen meer ontvangen en zelf ook niet op bezoek gaan. En 92% zegt thuis te blijven indien een avondklok wordt ingevoerd.
- **Paul Savelkoul, hoogleraar medische microbiologie**, zegt dat 'extreme maatregelen nodig zijn' om de 'extreme druk in de ziekenhuizen te verlichten'. "Als we nu niet ingrijpen dan haalt het virus ons in en krijgen we Engelse toestanden." Volgens de hoogleraar hebben we 'blijkbaar niets geleerd' van de situatie eerder in Italië. "We vonden toen dat we te laat hadden ingegrepen. Waarom zouden we een jaar later weer precies hetzelfde doen? Als we wachten, dan zijn we te laat. Er is nu een besmettelijkere variant dichtbij en alsnog hebben we een discussie wat we moeten doen."
- Volgens **veldepidemioloog en Red Teamlid Amrish Baidjoe** wil 'iedereen exacte cijfers horen', maar 'die zijn er niet'. Dat wil niet betekenen dat ze niet werken. "De som van de maatregelen bepaalt het uiteindelijke effect." Het Baidjoe niet gunstig genoeg uit om extra maatregelen zoals de avondklok op voorhand af te wijzen. "Onze besmettingen dalen nu misschien, maar veel is het niet. Als straks de Britse virusmutatie de overhand gaat krijgen en de R-waarde weer stijgt, dan zitten we toch wel snel boven de 1 en zal het virus zich weer sneller verspreiden. Met de avondklok erbij hebben we een grotere kans om de piek niet te hard laten stijgen." Zelfs zonder de invloed van de Britse variant kan de avondklok helpen, hoopt Baidjoe. "Met de daling die we nu hebben, kun je uitrekenen dat we pas half maart de meest strenge maatregelen kunnen loslaten. Met een avondklok wordt dat misschien eerder. Dan kunnen we het ook eerder hebben over dingen als restaurants openen."

- Daarbij hangt het effect van een avondklok ook af van hoe mensen op zo'n maatregel reageren, zegt **Quirine ten Bosch, infectieziektenmodelleur aan de Universiteit Wageningen**. 'Als mensen erdoor niet meer langdurig bij elkaar 's avonds op bezoek gaan, dan werkt een avondklok wel. Die nieuwe virusvariant mag dan besmettelijker zijn, maar als je geen contact met anderen hebt, houd je die variant ook tegen, zo simpel is het.'
- Volgens **Ernst Kuipers** is Nederland in "een soort race tegen de klok" terechtgekomen. Hij pleit voor aanscherping van de maatregelen, waaronder de instelling van een avondklok, en herhaalde nog eens zijn standpunt dat Nederland zo snel mogelijk mensen moet vaccineren. "Alles dat je kunt doen om het tempo te verhogen, helpt. De tijd die je hebt, is maar heel beperkt. Hoe sneller je een maatregel invoert, hoe meer impact die heeft [...] Ik had vanochtend een Britse collega aan de telefoon die zei: 'You ain't seen nothing yet'. Hoe snel de Britse variant hier oprukt, is nog niet geheel duidelijk. Uitgaande van 'conservatieve' aannames komt Kuipers erop uit dat rond 1 april de gemuteerde versie van het virus hier de overhand kan krijgen met het huidige beleid. Maar "het kan ook al eerder gebeuren".
- "Hoewel de lockdown wel werkt, verwachten we dat met alleen de huidige maatregelen de besmettingen weer gaan toenemen vanwege die Britse variant", zegt **epidemioloog en gedragswetenschapper Esther Metting**. "En dan komt de zorg, die het nu nog maar net aan kan, enorm in de problemen." Wachten tot de daling van de cijfers stagneert om mensen makkelijker te overtuigen van de noodzaak van extra maatregelen, is een risico, zegt Metting. "Ik zou zeggen: laat de overheid, die steeds te laat is, nu maar eens op tijd zijn. Extra maatregelen, bovenop de huidige, zijn nu gewoon onontkoombaar. Dat kan de avondklok zijn, een bezoekverbod, een afstandsrestrictie om je huis. Of mensen beter ondersteunen bij thuisisolatie na een positieve test. Want het is nog niet stil op de weg."
- **Gezondheidseconoom en epidemioloog Koen Pouwels** benadrukt dat er 'hoe dan ook' iets moet gebeuren om de contacten tussen mensen en daarmee het aantal infecties, te verminderen. Een andere mogelijke maatregel naast de avondklok, is het verder verlagen van het maximale aantal gasten. "Studies laten zien dat als mensen zich hier enigszins aan houden, het al best effectief kan zijn", zegt Pouwels. Nu mogen we in Nederland twee bezoekers per dag ontvangen. "Dat vind ik best veel omdat je dan in theorie 14 mensen per week kunt besmetten. Als je maximaal 14 mensen in huis houdt, is die route van besmetting ingedamd."
- Voor **minister Kaag** is proportionaliteit, uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid een belangrijke weging als het gaat om de avondklok en andere maatregelen. "Ik begrijp heel goed dat er niet een absoluut 'nee' is, want je wilt nooit terugkijken en denken: hadden we dit maar gedaan. Tegelijkertijd moeten we juist kijken: wat zijn andere keuzes, kan je meer perspectief op een andere manier bieden zonder dat je mensen het idee geeft 'nu hebben we ook nog deze maatregel en er komt geen einde aan'. Maar we zijn natuurlijk een bestuurspartij en willen ook het verstandige doen. De medici, de adviseurs, die wegen heel zwaar. We kunnen niet amateurviroloog gaan spelen, ik in ieder geval niet."
- **Sportkoepel NOC*NSF** vreest dat de invoering van een vroege avondklok met name voor recreatiesporters vervelende gevolgen kan hebben. "We moeten afwachten wat de maatregel precies inhoudt maar een verdere inperking van de sportmogelijkheden zou niet goed zijn, met name voor recreanten die overdag druk zijn en 's avonds buiten aan hun conditie willen werken", zegt een woordvoerder van NOC*NSF. "...Bij de invoering van een avondklok zal het sportaanbod in Nederland bijna volledig stilvallen, voor alle doelgroepen in de samenleving." De volksgezondheid komt in het gedrang, vreest de sportkoepel. "Het is duidelijk dat het voor de vitaliteit en weerbaarheid van iedereen in Nederland niet goed zou zijn als de weinige sportmogelijkheden die er nog zijn, nog meer worden beperkt."

Vaccineren

- 'Vaccins komen nét te laat', kopt AD. De krant legt uit dat de invloed van het vaccin nog niet in de rekenmodellen is meegerekend. Volgens **hoogleraar theoretische epidemiologie Hans Heesterbeek** is het grote probleem dat de meeste mensen het virus nog niet hebben gehad en het vaccineren voorlopig nog traag gaat. Heesterbeek meent dat als alle kwetsbare groepen goed zijn beschermd, de maatregelen kunnen worden versoepeld. AD concludeert: "De lockdown nu al loslaten zou olie op het vuur zijn voor de Britse coronavariant. Dan staan de ambulances in Nederland eind maart, begin april in de file voor de ziekenhuizen. De vaccins komen nét te laat."
- Media benoemen dat huisartsen 'alsnog' in januari worden ingeënt, vanwege de opkomst van de Britse coronavariant. NOS schrijft daarbij dat minister De Jonge 'alsnog is omgegaan'. Toch is het overall beeld dat de wijziging komt door de Britse variant en minder door de eerdere druk van de LHV. **Voorzitter Ella Kalsbeek** is tevreden: "Heel goed nieuws dat de vaccinatie van huisartsen nog deze week start. Dat is belangrijk voor de hele zorg en voor al hun patiënten."
- Volgens de **Noorse gezondheidsautoriteiten** is er geen verband gevonden tussen vaccinatie en het overlijden van enkele ouderen, maar waarschuwen ze wel voor de risico's van inenting. **Vaccinatiedeskundige Bram Palache** stelt dat het 'in de lijn der verwachting' ligt dat enkele oudere kwetsbare patiënten zullen overlijden. Dat het om terminale patiënten zou gaan, lijkt Palache wat vreemd. "Maar wat is de definitie van terminaal? Had iemand nog zes maanden te leven? Dan kan ik me voorstellen dat je toch kiest voor de prik." **Viroloog Ab Osterhaus** zet daar vraagtekens bij. "Als het echt terminale patiënten zijn, is het gezien dit risico mijns inziens niet verstandig hen te laten vaccineren."
- **Predikanten Ad van Nieuwpoort en Joost Röselaers** stellen voor om kerken in te zetten voor test- en vaccinatieprogramma's. De predikanten noemen drie redenen van praktische, theologische en esthetische aard.

Effecten van lockdown

- **GZ-psycholoog Gijs Coppens** waarschuwt voor een tweedeling in de maatschappij: "Er ontstaat een nieuwe groep kwetsbare personen." De situatie pakt voor grofweg de helft van de Nederlanders ongunstig uit. "Die [groep] hoor je minder vaak. Dat zijn de gezinnen waar de spanning tussen ouders oploopt. Gezinnen met een minder goede

economische positie, die vaak geen vast contract hebben en lager geschoolde arbeid doen," vertelt Coppens. Vooral jongeren worden hier de dupe van, omdat zij sterk afhankelijk zijn van de begeleiding op school die nu in veel gevallen wegvalt. In zijn praktijk ziet hij meer kinderen met stress. Dat uit zich in maag- en buikpijn, vertelt Coppens. En het aantal jongeren met eetproblemen neemt toe. "Jongeren zijn prikkelbaarder en bij jongens uit zich dit eerder in agressief gedrag." Volgens Coppens is dit nog maar het topje van de ijsberg, omdat veel jongeren met klachten zich niet melden. Coppens noemt het strenger maken van de coronamaatregelen een politieke afweging, maar vraagt om extra aandacht voor deze groep kwetsbare mensen die met de dag groeit.

- **Arts-microbioloog en OMT-lid Marc Bonten** ziet dat de prijs van de maatregelen voor sommige mensen in de samenleving erg hoog is. Als OMT-lid is hij primair bezig om vanuit epidemiologisch oogpunt te zorgen dat het zorgsysteem niet overbelast raakt. Toch ziet ook hij wat de consequenties zijn van de adviezen die het OMT doet. Hij wijst naar Den Haag om de afwegingen te maken. "Dit is ook echt iets waar het kabinet over gaat", aldus Bonten.
- **Directeur Marjon Bachra van JOGG en Anneke van Zanen-Nieberg van NOC*NSF** vinden het een zorgwekkende ontwikkeling, dat kinderen door de crisis minder zijn gaan bewegen. Terwijl het belang van bewegen en een gezonde leefstijl juist nu, tijdens deze wereldwijde gezondheids crisis, duidelijk zichtbaar wordt.

Hoe wordt naar de overheid gekeken?

- Media volgen het besluitvormingsproces rond de avondklok op de voet. Daarbij wordt duidelijk gemaakt dat het onderwerp nog gevoelig ligt en zetten media uiteen welke alternatieve maatregelen overwogen worden (al zijn de opties gering). Daarbij wordt de avondklok geduid als de eerste beproeving van dit demissionaire kabinet. **AD** schrijft dat het kabinet onder druk van een derde golf 'broedt' op 'heftige ingrepen' als een avondklok of extra bezoekrestricties. Volgens de krant zou het kabinet niet veel opties meer hebben. "Kabinet en Kamer willen niet over één nacht ijs gaan..." schrijft AD. AD legt verder uit dat een avondklok beschouwd kan worden als een bezoekverbod 'light', aangezien de overheid niet 'achter de voordeur' komt en controleert en bewaking van provincie- of gemeentegrenzen lijkt uitgesloten. 'Avondklok reële optie voor Rutte' kopt **NRC** op de voorpagina. De krant stelt dat 'verzwarende' maatregelen lonken. Het kabinet zou in een 'lastig pakket' zitten; in de Kamer is van twijfel of een avondklok op dit moment proportioneel is. **Trouw** vraagt zich af of er nog maatregelen zijn die een avondklok overbodig maken. Volgens de krant staat het demissionaire kabinet voor zijn eerste beproeving. **Trouw** voorspelt dat bij aankondiging van een avondklok, de strijd over uitzonderingen zal 'losbarsten'. Volgens **De Telegraaf** is een 'patstelling' ontstaan nu het kabinet een avondklok wil doorvoeren, maar niet zonder steun van de Kamer. Volgens de krant was het 'amper een twistpunt' dat er 'iets extra's' moet gebeuren met oog op de Britse variant. **De Telegraaf** schrijft dat het duidelijk is dat het kabinet steeds meer aanstuurt op 'huisarrest' van acht uur 's avonds tot vier uur 's nachts. 'Of de avondklok wél werkt weet niemand' kopt **de Volkskrant** op haar voorpagina. De krant benadrukt dat het in het Verenigd Koninkrijk lukt om zonder avondklok de besmettingen omlaag te krijgen. De Volkskrant focust op drie vragen: 1) Gaat een avondklok het virus tegenhouden? 2) Lukt het ook zonder avondklok? En 3) Welke andere maatregelen zijn mogelijk? 'Avondklok eerste testcase voor demissionair kabinet' kopt **FD**. Volgens de krant zal deze eerste demissionaire week van Rutte II direct duidelijk maken of het kabinet inderdaad nog de politieke ruimte krijgt om alles te doen wat nodig is in de strijd tegen het coronavirus of dat "afnemende coalitiediscipline en drang naar politieke profilering zand in de raderen strooit". **FD** spreekt van een 'lege gereedschapskist'; behalve een avondklok of algeheel bezoekverbod zou er niet veel meer in zitten om het virus plat te slaan. **FD** vraagt zit af of het kabinet zich schikt naar het oordeel van de Kamer of alsnog de avondklok doorvoert "wetende dat de Kamer een afgetreden kabinet niet naar huis kan sturen?"

Opiniepeilingen

- In **Telegraaf's 'Stelling van de dag'** is 61% van de 28.856 deelnemers het niet eens met de stelling dat de avondklok 'te ver gaat'. 37% is het daar wel mee eens. 52% denkt dat de maatregel kan voorkomen dat ziekenhuizen 'straks overspoeld' worden. 38% is het daar niet mee eens. Volgens **De Telegraaf** houdt het al of niet invoeren van een avondklok de stellingdeelnemers bezig. "Alles wat ook maar een beetje kan helpen in de strijd tegen corona moeten we nu inzetten", zeggen de voorstanders. Met het oog op de Britse (en andere) coronamutaties moet nu echt 'alles op alles' worden gezet, menen veel deelnemers. "We zullen alles moeten doen om mensenlevens te redden. Een avondklok zorgt ervoor dat mensen meer binnenblijven en is ook lekker duidelijk." Het is even doorbijten, zeggen de voorstanders, want zo'n avondklok is best drastisch, maar tegelijk ook 'de enige overblijvende optie in de strijd tegen de Britse variant'. Volgens deze groep stemmers zijn 'alle middelen geoorloofd' om te voorkomen dat de ziekenhuizen straks echt overlopen. We kunnen beter nu die avondklok maar invoeren dan dat straks het land echt helemaal op slot moet, meent 59%. Volgens 64% kan een avondklok het aantal huisbezoeken in ieder geval verminderen. Binnen de groep tegenstemmers vermoeden velen dat het invoeren van deze regel 'een averechts effect' zal hebben. Zowel voor- als tegenstanders (55% van alle deelnemers) denken dat mensen door deze maatregel meer overdag zullen afspreken waardoor het overdag overal alleen maar drukker wordt.